

**Постійно діючий
науково-методологічний семінар
«Наукова бібліотека та якість сучасної освіти в умовах воєнного стану»
ДНПБ імені В.О.Сухомлинського, 18 травня 2026 року**

Концептуальні засади та практики ЄС управління співробітництвом у галузі освіти і навчання: перспективи для України

О.І. Локшина, доктор пед. наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
завідувач відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України

Європейська інтеграція України

- **Європейська інтеграція** - це процес політичного, правового, соціального, та економічного об'єднання держав, розташованих в Європі для забезпечення спільної стабільності та економічного розвитку
  - Європейська спільнота з вугілля та сталі (ЄСВС, 1951–2002) — це міжнародна організація, що започаткувала європейську інтеграцію, об'єднавши вугільну та металургійну промисловості шести країн: Франції, ФРН, Італії, Бельгії, Нідерландів та Люксембургу.
  - Створена за планом Шумана для унеможливлення нових воєн у Європі, вона стала фундаментом сучасного ЄС

Європейська інтеграція України: адаптація законодавства України до «*acquis communautaire*» (права ЄС), тобто приведення українських законів у відповідність до норм і стандартів ЄС.

Європейська інтеграція у галузі освіти і навчання

- Chapters of the acquis /Розділи права
- Chapter 26 Education and Culture / Розділ 26 Освіта і культура
- Сфера освіти та навчання ...належить переважно до компетенції держав-членів ЄС.
- У сфері освіти і навчання... acquis складається з Рекомендацій Висновків та Резолюцій Європейської Ради в низці сфер, пов'язаних зі шкільною, професійною, вищою та дорослою освітою, Ради
- Управління співпрацею реалізується за допомогою **рамки**, що встановлюються Резолюцією Ради про Європейський освітній простір
- **Чинною на сьогодні є Стратегічна рамкова програма (рамка framework) європейського співробітництва в галузі освіти і навчання у напрямі до Європейського освітнього простору та за його межами (2021 – 2030)**
- Ключовою метою співробітництва до 2030 року у Програмі проголошено побудову **Європейського освітнього простору**

Європейський простір (AREA) в освіті і науці сьогодні: концепт та функції

Простори в освіті і науці сьогодні – це не фізичні території, а

- політичні ініціативи, спрямовані на створення більш інтегрованих систем між державами-членами /асоційованими країнами, а не буквальна територія без кордонів
- інструмент м'якого управління: замість обов'язкових нормативних актів спирається на:

Добровільне співробітництво

Спільні цілі, стандарти та керівні принципи

Колегіальне навчання та моніторинг

Інструменти мобільності та взаємного визнання

Спільні проекти та фінансову підтримку

ПРОСТОРИ ЄС У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І НАУКИ

Європейський простір вищої освіти
European Higher Education Area (EHEA)

Європейський освітній простір
European Education Area (EEA)

Європейський дослідницький простір
European Research Area (ERA)

Європейський дослідницький простір

European Research Area

- ✓ Започатковано у 2000 році Лісабонською Європейською Радою
- ✓ Перезапуск: 2020 з оновленим порядком денним
- ✓ Фокус: дослідження, інновації та наукова співпраця
- ✓ Місія
  - Створити єдиний ринок досліджень та інновацій без кордонів
  - Подолати фрагментацію в дослідницькій політиці, інвестиціях та обміні знаннями
  - Покращити мобільність дослідників та знань
  - Збільшити потенціал ЄС для глобальної наукової конкурентоспроможності

Європейський дослідницький простір: визначення

- ✓ Система програм та політичних інструментів, що об'єднує інституційне середовище досліджень і розробок держав-учасниць ЄС та асоційованих членів з метою розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва, вільного трансферу знань, мобільності дослідників
  - Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність (2016) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/848-19/ed20151126#n18>
- ✓ Єдиний ринок без кордонів для досліджень, інновацій та технологій у ЄС та асоційованих країнах
- ✓ Єдиний простір, де дослідники, знання і технології можуть вільно переміщатися, що сприяє розширенню транскордонного співробітництва, конкуренції та підвищенню ефективності шляхом узгодження національних дослідницьких політик
  - <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/european-research-area-era.html>

Європейський дослідницький простір: досягнення

- ✓ Механізм інтеграції науки, інновацій та технологічного розвитку країн Європи.
- ✓ Інструмент розвитку міжнародної наукової співпраці між університетами, науковими установами та дослідницькими центрами Європи.
- ✓ Посилив міждисциплінарні дослідження та спільні інноваційні проекти.
- ✓ Сприяв започаткуванню масштабних програм фінансування науки, зокрема Horizon Europe
- ✓ Інтенсифікував мобільність дослідників, академічним обмінам та розвитку молодих науковців.

Європейський дослідницький простір: ВИКЛИКИ

- ✓ нерівномірний розвиток наукового потенціалу між країнами Європи. Провідні держави мають значно більше фінансових та технологічних ресурсів, ніж країни з перехідною економікою
- ✓ недостатній рівень фінансування науки в окремих країнах та конкуренція за грантові ресурси. Не всі наукові установи мають однаковий доступ до сучасної дослідницької інфраструктури та цифрових технологій
- ✓ необхідність адаптації науки до швидких технологічних змін, розвитку штучного інтелекту, кібербезпеки, екологічних проблем та глобальних криз
- ✓ актуальними залишаються питання захисту інтелектуальної власності, етики досліджень та безпеки наукових даних

Європейський простір вищої освіти: визначення

- Єдиний освітній простір, утворений в 2010 році країнами, що беруть участь у Болонському процесі, з метою гармонізації та узгодження національних систем вищої освіти
- Простір порівнянних і сумісних систем вищої освіти в Європі, розроблений в рамках Болонського процесу
- Мета – зближення та гармонізація систем вищої освіти в Європі
- Став першим освітнім «простором», який як інструмент управління забезпечив:
  - Міжурядову координацію
  - Інструменти м'якого права
  - Залучення зацікавлених сторін (університети, студенти, агенції забезпечення якості)

Європейський простір вищої освіти: досягнення та виклики

• Досягнення

Уніфікація структури	3-рівнева система ступенів (бакалавр-магістр-доктор)
Прозорість	Європейська кредитно-трансферна система (ECTS), Додаток до диплома
Якість	Європейські стандарти та рекомендації із забезпечення якості (ESG)
Мобільність	Обміни студентами; визнання кваліфікацій
Інклюзивність	Увага до розширення участі та рівності

• Виклики

- ✓ Нерівномірна імплементація між країнами (прогалини в якості та визнанні)
- ✓ Соціальні та економічні бар'єри для мобільності зберігаються

Європейський освітній простір: характеристики

- ✓ Започаткований у 2021 році як мета європейського співробітництва у галузі освіти і навчання до 2030 року
- ✓ Всеосяжний «простір» для всіх секторів освіти (не лише вищої)
- ✓ Інновації простору як інструменту управління включають:
  - Сильне лідерство ЄС (Європейська Комісія)
  - Інтегрований моніторинг та звітність
  - Зв'язок з іншими сферами (ERA, зайнятість/навички)
- ✓ Цілі до 2030 року:
  - Навчальна мобільність є нормою
  - Покращення якості та справедливості в усіх секторах освіти
  - Підтримка вчителів та систем навчання впродовж життя
  - Посилення цифрових та зелених компетентностей для майбутнього
  - Посилення європейської ідентичності та співпраці зі світом

Європейський освітній простір: досягнення і виклики

✓ Досягнення

Орієнтири розвитку освіти на рівні ЄС	Цілі щодо охоплення дошкільною освітою, працевлаштування, раннього залишення школи, навчання дорослих, базових та цифрових навичок
Мобільність та співробітництво	Розширення Erasmus+; European Universities Initiative
Інклюзія	Увага до біженців, вразливих учнів, гендерної рівності
Цифровий перехід	European Digital Education Hub та рамки (DigComp, etc.)

✓ Виклики

- Нерівність у якості навчання між регіонами/країнами
- Тиск на фінансування та нестача вчителів
- Непрогнозовані виклики та геополітична невизначеність
- Балансування між національними реформами та моніторингом ЄС

Європейські простори: перспективність для України

- ✓ Концепт європейських просторів – це система скоординованої політики, стандартів та співпраці в галузі освіти, науки та інновацій, які підтримують мобільність, якість та спільні цінності.
- ✓ **Для України участь означає:**
  - Поглиблення європейської інтеграції за межі політики та економіки - в інтелектуальний, науковий та освітній виміри.
  - Прискорення реформ через узгодження з європейськими стандартами, інструментами та моделями управління.
  - Отримання доступу до фінансування, партнерств та мереж.
  - Посилення стійкості та відновлення через розвиток, заснований на знаннях

Європейські простори: перспективи участі для українських університетів і викладачів

- ✓ **Спільні освітні програми:** Розробка спільних магістерських та PhD програм з європейськими партнерами, що веде до видачі подвійних дипломів.
- ✓ **Інтернаціоналізація навчання:** Активна участь у Erasmus+ 2026, яка пропонує 40 відкритих конкурсів для українських організацій, зокрема для Capacity Building in Higher Education.
- ✓ **Альянси університетів:** Понад 35 українських ЗВО вже працюють в європейських альянсах університетів, що дає доступ до спільних цифрових ресурсів та обміну студентами.
- ✓ **Посилення наукової спроможності** через інструменти відкритої науки та участь у програмі Horizon Europe.
- ✓ **Відкрита наука:** Впровадження принципів відповідальної відкритої науки та політики оцінювання досліджень, гармонізованої з європейськими вимогами.
- ✓ **Впровадження європейських цифрових освітніх інструментів**, що полегшує змішане навчання та роботу переміщених університетів.
- ✓ **Академічна доброчесність:** Посилення культури академічної доброчесності, що є обов'язковою умовою для глибокої інтеграції.

Європейські простори: перспективи участі для українських наукових установ

✓ **ЄДП** об'єднує наукові установи та дослідників для спільного розвитку науки, інновацій і технологій.

Українські наукові установи можуть брати участь у міжнародних дослідницьких проєктах, отримувати грантове фінансування через програми Horizon Europe, розширювати наукову співпрацю та інтегруватися у європейські інноваційні екосистеми.

✓ **ЄОП** спрямований на створення єдиної системи освіти в ЄС, де навчання, дослідження та професійний розвиток є доступними та взаємопов'язаними.

Для українських закладів освіти це означає доступ до спільних освітніх ініціатив, цифрових платформ, програм Erasmus+ та можливостей інтеграції в європейські освітні мережі.

Європейські простори: перспективи участі для українських бібліотек

- ✓ **ЄПВО:** можливості для розвитку сучасних бібліотечних сервісів, доступу до міжнародних електронних ресурсів, участі у спільних освітніх проєктах і створення відкритих репозитаріїв наукових праць.
- ✓ **ЄОП:** можливості долучатися до міжнародних освітніх платформ, програм цифровізації, проєктів Erasmus+ та ініціатив із розвитку відкритої науки й відкритих освітніх ресурсів. Це сприяє модернізації бібліотечної інфраструктури та підвищенню цифрових компетентностей працівників.
- ✓ **ЄДП:** перспективи співпраці у сфері відкритої науки, управління дослідницькими даними, створення цифрових архівів та участі у міжнародних грантових програмах, зокрема Horizon Europe

Перспективи співпраці для українських бібліотек: європейські бібліотечні асоціації і професійні мережі

- ✓ **EBLIDA** Європейське бюро бібліотечних, інформаційних і документаційних асоціацій одна з головних бібліотечних організацій Європи. Об'єднує понад 120 членів із 32 країн та представляє інтереси бібліотек у структурах ЄС. Українські бібліотеки можуть долучатися через національні асоціації або як партнери міжнародних проєктів. Основні напрями: бібліотечна політика ЄС, цифровізація, відкритий доступ, медіаграмотність, сталий розвиток.
- ✓ **LIBER** Асоціація європейських дослідницьких бібліотек. Об'єднує понад 400 навкових і університетських бібліотек Європи. Для українських університетських та педагогічних бібліотек це одна з найважливіших платформ для інтеграції у ЄДГ. Основні напрями: відкрита наука, управління дослідницькими даними, цифрові репозитарії, наукові комунікації.
- ✓ **NAPLE Forum** Форум національних бібліотечних установ Європи, орієнтований переважно на розвиток публічних бібліотек, цифрових сервісів та освітніх ініціатив.
- ✓ **Public Libraries 2030** Європейська мережа підтримки сучасних публічних бібліотек, яка працює над питаннями цифрової освіти, інклюзії, громадянської участі та навчання впродовж життя

Дякую за увагу!